

ÜHISKONNAÕPETUS

RIIGIEKSAMI ÜLESANDEID 2009-2012

Sisukord

Arutus.....	2
Ülesanded.....	3
I. Nüüdisühiskond	3
II. Ühiskonna valitsemine	13
III. Ühiskonna majandamine. Maksud	24
IV. Indiviid ühiskonnas.....	35
VI. Rahvusvaheline suhtlemine.....	48

Arutlus

Arutluse soovitatav pikkus on üks kuni kaks A4 lehekülge (ligikaudu 200–400 sõna).

1. Aktiivsed kodanikud – toimiv ja tegus ühiskond
2. Maksud meilt või meie jaoks
3. Vabadus eeldab ka vastutust
4. Globaalprobleemid on ka minu probleemid
5. Mitmekesisus muudab maailma rikkamaks
6. Eesti e-riigi tugevus ja nõrkus
7. Poliitika on kompromisside tegemise kunst
8. Vabad valimised on demokraatia alus
9. Innovatsioon – kas majanduse arengu võti?
10. Tehnika ja tehnoloogia mõju tänapäeva ühiskonnale
11. Töötus on ka riigi probleem
12. Sallivus tänapäeva ühiskonnas on oluline
13. Väärtused, millel põhineb tänapäeva maailm
14. Vabatahtlik tegevus rikastab nii minu kui ka ühiskonna elu
15. Rahvastikurände negatiivsed ja positiivsed tagajärjed lähte- ja sihtkohariigile
16. Osavõtt valimistest – õigus või kohustus?
17. Sotsiaalne tõrjutus – kas paratamatus tänapäeva ühiskonnas?
18. Tarbimise mõju globaalsel tasandil
19. Muutuvad väärtused muutuvus ühiskonnas
20. Missuguseid muudatusi vajab tänane Eesti haridus?
21. Kas Eesti poliitika peegeldab kodanike või poliitikute huve?
22. Ametiühingud tegutsevad töötajate huvide kaitsel
23. Toimetulek Eesti ühiskonnas sõltub eelkõige inimesest endast
24. Mõistlik energiakasutus ühiskonna jätkusuutlikkuse nimel
25. Kas tänane maailm vajab NATO-t?

Ülesanded

I. Nüüdisühiskond

1. Nüüdisühiskonna tunnusjooned.

„Nüüdisühiskonda iseloomustavad ühiskonnasektorite eristatavus ja vastastikune seotus, tööstuslik kaubatootmine, rahva osalemine ühiskonnaelu korraldamises, vabameelsus inimsuhetes ja vaimuelus, inimõiguste tunnustamine.“

Olenko, K., Toots, A. Ühiskonnaõpetus. Gümnaasiumiõpik. – Tln: Koolibri, 2005, lk 5.

Eespool nimetatud tunnustest lähtudes esitage kaks konkreetset näidet, et Eesti on nüüdisühiskond. 2 p

1) _____

2) _____

2. Nüüdisühiskonna iseloomulikud jooned. 3 p

1.1. Nüüdisühiskonda iseloomustab vabameelsus inimsuhetes ja vaimuelus.

Leidke Eesti Vabariigi põhiseadusest paragrahv, mille põhjal saab väita, et Eesti ühiskonnas on inimeste erinevused kaitstud. 1 p

Paragrahvi number: _____

1.2. Märkige tabelisse, kas väide on tõene (+) või väär (–). 2 p

4 õiget – 2 p, 2–3 õiget – 1 p

Väide	+/-
1. Lääne-Euroopas kujunes postindustriaalne ühiskond välja 20. sajandi alguses.	
2. Leibkonna suurus arenenud riikides on viimase saja aasta jooksul pidevalt vähenenud.	
3. Arenenud riikides ületab linnaelanike arv maaelanike arvu.	
4. Teadmusühiskonnas on hõive kõige suurem teeninduses.	

2. Sotsiaalpoliitika põhimõtted liberaalses ja sotsiaaldemokraatlikus heaoluriigis.

2.1. Märkige tabelisse iga tunnuse järele, kas see iseloomustab liberaalset (L) või sotsiaaldemokraatlikku (S) heaolumudelit. 4 p

(8 õiget – 4 p, 7–6 õiget – 3 p, 5–4 õiget – 2 p, 3–2 õiget – 1 p)

Tunnused	L/S
1. Riigi roll on sotsiaalse turvalisuse tagamisel väike	
2. Toetatakse ainult kõige vaesemaid	
3. Ühishüvede osatähtsus on suur	
4. Sotsiaalne kindlustatus on individuaalne	
5. Sotsiaalvaldkonna edendamiseks kehtestatakse kõrged riiklikud maksud	
6. Igaüks peab eelkõige ise vastutama oma heaolu eest	
7. Oluline on võimalikult väike sotsiaalne kihistus	
8. Riik on peamine sotsiaalse turvalisuse tagaja	

2.2. Missugused sotsiaalsed grupid Eestis vajavad teie arvates kõige enam riigi toetust ja abi? Esitage kaks gruppi ja põhjendage, miks riik peaks neid toetama. 2 p

1) Sotsiaalne grupp: _____

Põhjendus: _____

2) Sotsiaalne grupp: _____

Põhjendus: _____

3. Jätksuutlik areng.

„Ameerika teadlased väidavad, et laastavad orkaanid muutuvad sagedasemaks ja võimsamaks inimkonna süül. Orkaanidele lisab võimsust kasvuhoonegaaside mõjul soojenev merevesi.

Merevee temperatuuri orkaanide tugevusega seostanud uuringust inspiratsiooni saanud USA teadlased tõestasid, et pinnavee soojenemise taga on suuresti inimtegevuse mõju. Täpsemalt – fossiilkütuste põletamisest tingitud kliima soojenemine.“

Postimees, 13.09. 2006

3.1. Millest on tingitud kliima soojenemine? Nimetage üks põhjus. 1 p

3.2. Mida saab iga inimene teha, et loodusvarasid senisest säästlikumalt tarbida? Tooge kaks näidet. 2 p

1) _____

2) _____

3.3. Nimetage lisaks kliima soojenemisele veel kaks globaalprobleemi. 2 p

1) _____

2) _____

4. Ühiskonna jätkusuutlikkus.

4.1. Demograafilise jätkusuutlikkuse seisukohalt on oluline rahvastiku kvaliteet. Mis tunnuste põhjal saab rahvastiku kvaliteeti hinnata? Nimetage kaks. 2 p

1) _____

2) _____

4.2. Nimetage üks probleem, mis võib ühiskonnas tekkida seoses rahvastiku vananemisega. 1 p

4.3. Kuidas saab riik leevendada rahvastiku vananemisega seotud probleeme? Tooge üks näide. 1 p

5. Ühiskonna sidusus.

Vastake küsimustele, tuginedes allikale ja oma teadmistele.

„Eesmärk 3: Sidus ühiskond. /.../ eesmärgipüstitus väljendab soovi jõuda olukorrani, kus kõik ühiskonnaliikmed osalevad jõukohasel viisil hüvede loomisel ning saavad loodust/toodetust ka õiglasel moel osa. Praktikast tähendab see kokkulepitud tegutsemist eelkõige neis sotsiaalelu valdkondades, kus on kujunenud oht pikaajaliste vastasseisude/tõrjutuse kujunemiseks – põlvkonniti edasikanduv vaesus, suletud muulasenklaavid, hariduslik tõrjutus, perifeersete elupiirkondade mahajäämus jms.“

Allikas: Säaſteſt Eesti 21. Eesti tee jätkusuutlikule arengule. 2004

5.1. Milles nähakse ohtu ühiskonna sidususele? 1 p

5.2. Mida on Eesti riik teinud ühiskonna sidususe suurendamiseks? Tooge kaks näidet. 2 p

1) _____

2) _____

6. Sotsiaalne sidusus ja sotsiaalne kaasatus. 3 p

Euroopa Liidu kontekstis käsitletakse sotsiaalset sidusust kui mõistet, millega kirjeldatakse ebavõrdsuse määra ning sotsiaalsete suhete ja sidemete tugevust ühiskonnas. Sidususe saavutamiseks on seatud kaks peamist eesmärki: esiteks, ühiskondliku kihistumise, ebavõrdsuse ja tõrjutuse vähendamine, ja teiseks, sotsiaalsete suhete, sidemete ning suhtlemise tugevdamine. /.../ Sotsiaalne sidusus sõltub sellest, kui suured erinevused on sissetulekutes, kui suur osa rahvast elab allpool vaesuspiiri, kui palju on madala haridustasemega inimesi, kui suur on elanike osatähtsus mittetöötavates leibkondades.

M. Servinski. Sotsiaalse sidususe piirkondlik areng – hõive ja brutotulu. 2007

6.1. Mis on sotsiaalne sidusus? 1 p

6.2. Millest sõltub sotsiaalne sidusus ühiskonnas? Tooge üks näide. 1 p

6.3. Tooge üks näide, kuidas riik saab suurendada sotsiaalset sidusust ühiskonnas. 1 p

7. Ühiskonna jätkusuutlikkus. 2 p

7.1. Mida tähendab ühiskonna jätkusuutlik areng? 1 p

7.2. Strateegia “Säästev Eesti 21” jätkusuutliku arengu eesmärgid on sidus ühiskond, ökoloogiline tasakaal, kultuuriruumi elujõulisus ja heaolu kasv.

Milline eespool nimetatud Eesti jätkusuutlikkuse eesmärk on teie arvates kõige olulisem? Põhjendage oma seisukohta. 1 p

Kõige olulisem on: _____

Põhjendus: _____

8. Ühiskonna struktuur 5 p

Märkige tabelisse iga tunnuse või näite järele, kas see iseloomustab ühiskonna avalikku (A), era- (E) või kolmandat (K) sektorit.

10 õiget – 5 p, 8-9 õiget – 4 p, 6-7 õiget – 3 p, 4-5 – 2 p, 2-3 õiget – 1 p

Näited	A/E/K
Enamus sektori töötajatest on ametnikud	
Sektori peamine eesmärk on kasumi saamine	
Sektori eesmärgiks pole kasumi saamine ega avaliku võimu teostamine	
Palgad laekuvad riigieelarvest	
OÜ Bevecco	
Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit	
MTÜ Kantsler	
Haridus- ja Teadusministeerium	
Füüsilisest isikust ettevõtja (FIE)	
Eesti Õpilasesinduste Liit	

9. Heaoluühiskond ja heaoluriik 4 p

Põhimõtteliselt pole tänapäeval enam vasakpoolset või parempoolset sotsiaalpoliitikat, on kas kulutav või investeeriv sotsiaalpoliitika. Pole tähtis, mitu krooni või eurot läheb sotsiaalvaldkonda, oluline on hoopis see, mitu eurot selle abil taastoodetakse. Iseenesest pole need mõtted uued. Anthony Giddens kirjutas juba enam kui kümme aastat tagasi, et heaoluriigi asemele peaks rajama sotsiaalsete investeeringute riigi, mis tagaks positiivse heaolu. Positiivne heaolupoliitika tegeleb sotsiaalprobleemide põhjustega, mitte tagajärgedega.

Anu Toots: sotsiaalpoliitika asotsiaalseks?, Postimees, 02.02.2009

<http://arvamus.postimees.ee/76757/anu-toots-sotsiaalpoliitika-asotsiaalseks/>

9.1. Vastake allika põhjal. 2 p

1) Mille poolest erineb positiivne heaolupoliitika klassikalisest heaolupoliitikast?

2) Mis on investeeriva sotsiaalpoliitika jaoks oluline?

9.2. Nimetage kaks positiivse heaolupoliitika meedet Eesti sotsiaalpoliitikas? 2 p

1) _____

2) _____

10. Haldusreform 4 p

Allikas 1. Kohalike omavalitsusüksuste jagunemine rahvaarvu järgi 01.01.2011 seisuga.

Elanike arv	Linnad	Vallad	Kokku
0–1 000	1	39	40
1 001–1500	2	47	49
1 501–2 000	2	29	31
2 001–3 000	1	30	31
3 001–4 000	4	13	17
4 001–5 000	3	12	15
5 001–7 500	5	14	19
7 501–10 000	2	4	6
10 001–20 000	8	5	13
20 001–50 000	2	-	2
50 001–100 000	2	-	2
100 001–	1		1
Kokku	33	193	226

<http://www.siseministeerium.ee/kov/>

Allikas 2. Värske uuring: minivallad ei saa hakkama. Regionaalministri hinnang.

Värskest haldusvõimekuse uuringust selgub, et omavalitsuse võimekus on tihedalt seotud seal elavate inimeste arvuga. Ja kuskilt maalt läheb selge piir, millest allpool võimekus järsult väheneb. Praegu jookseb see piir 5000 elaniku juurest – sellest väiksemal üksustel on enamasti väga keeruline pakkuda elanikele neid teenuseid, mida inimestel on õigus saada. /.../ Täna avaldatavast analüüsist tuleb välja, et just üle 20 000 elanikuga omavalitsuste grupp oli ainuke, mille haldusvõimekus viimase aastaga on paranenud. Ehk teisisõnu – selliste omavalitsuste elanikud kannatasid majanduslanguses vähem. /.../ Lahendus on ikkagi üleminek praegustelt minivalladelt teistsugusele haldusjaotusele. Sellisele, mis arvestab inimeste igapäevast elu ja vajadusi. /.../

<http://www.postimees.ee/592442/varske-uuring-minivallad-ei-saa-hakkama/>

10.1. Vastake allikate andmetele tuginedes. 2 p

1) Kui suur on regionaalministri arvates elanike arvu piir, millest allapoole jäämise korral kohalike omavalitsuse võimekus oluliselt väheneb?

Kui palju on Eestis selliseid omavalitsusi? _____

2) Millise omavalitsuste grupi haldusvõimekus on viimasel aastal paranenud?

Kui palju on Eestis selliseid omavalitsusi? _____

10.2. Nimetage üks pooltargument ja üks vastuargument kohalike omavalitsuste arvu vähendamisele. 2 p

Poolt: _____

Vastu: _____

II. Ühiskonna valitsemine

1. Demokraatia.

Demokraatlikku riigikorda peetakse parimaks, kuid Suurbritannia riigitegelane W. Churchill on öelnud, et "demokraatia on halvim valitsusviis, kui on välja arvatud kõik teised seniajani tuntud viisid" (kõne parlamendi alamkojas 11.11.1947).

Nimetage üks demokraatia eelis ja üks puudus. Põhjendage oma valikut. 4 p
Eelise/puuduse nimetamine annab punkti. Põhjendus eelise või puuduse nimetamiseta punkti ei anna.

1) Demokraatia eelis: _____

Valiku põhjendus: _____

2) Demokraatia puudus: _____

Valiku põhjendus: _____

2. Riik.

2.1. Märkige tabelisse ristiga (+), kas tunnused iseloomustavad unitaar- või föderaalriiki. 2 p
(4 õiget – 2 p, 3–2 õiget – 1 p)

Unitaarriik	Tunnus	Föderaalriik
	Ühendus, mille osadel on autonoomia, kuid riigi valitsemine, välispoliitika ja sõjaväe juhtimine on riigi keskvõimu pädevuses.	
	Riigi territoriaalsetel koostisosadel puuduvad riikluse tunnused.	
	Kohalikku elu määrab põhijoontes keskvalitsuse poliitika.	
	Piirkondadel on oma elu korraldamiseks suhteliselt suur vabadus.	

2.2. Grupeerige riigid vastavalt etteantud tunnustele. Kirjutage tabelisse riigi number. 3 p
(5 õiget – 3 p, 4–3 õiget – 2 p, 2–1 õiget – 1 p)

1 – USA 2 – Eesti 3 – Saksamaa 4 – Prantsusmaa 5 – Ühendkuningriik

Presidentialism. Föderaalriik	Parlamentarism. Unitaarriik	Parlamentarism. Monarhia	Poolpresidentialism. Unitaarriik	Parlamentarism. Föderaalriik

3. Kõrgeima riigivõimu teostamine Eestis.

3.1. Kas Eesti Vabariik on presidentaalne või parlamentaarne riik? Tähistage õige vastusevariant ristiga ja põhjendage oma valikut. 1 p

Presidentaalne _____ Parlamentaarne _____

Põhjendus: _____

3.2. Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt teostab rahvas kõrgeimat riigivõimu hääleõiguslike kodanike kaudu. Nimetage kaks moodust, kuidas saavad Eesti hääleõiguslikud kodanikud teostada kõrgeimat riigivõimu. 2 p

- 1) _____
2) _____

4. Riigikogu.

4.1. Eesti Vabariigi põhiseadus sätestab neli võimalust Riigikogu erakorralisteks valimisteks. Nimetage neist kaks. 2 p

- 1) _____

2) _____

4.2. Kes kuulutab välja Riigikogu erakorralised valimised? 1 p

4.3. Milles avaldub võimude lahusus Eesti Vabariigis? 2 p

1) võimuorganite tasandil:

2) isikute tasandil:

5. Seadusandlus.

5.1. Kellel on Eestis põhiseaduse kohaselt seaduste algamise õigus? Nimetage kõik võimalused. 1 p

5.2. Kas Eesti president on kohustatud välja kuulutama kõik Riigikogus vastu võetud seadused? Selgitage. 1 p

Jah _____ Ei _____

Selgitus: _____

6. Riigikaitse ja riiklik julgeolek.

6.1. Mis ülesandeid täidab Eesti ühiskonnas Kaitseliit? Tooge üks näide. 1 p

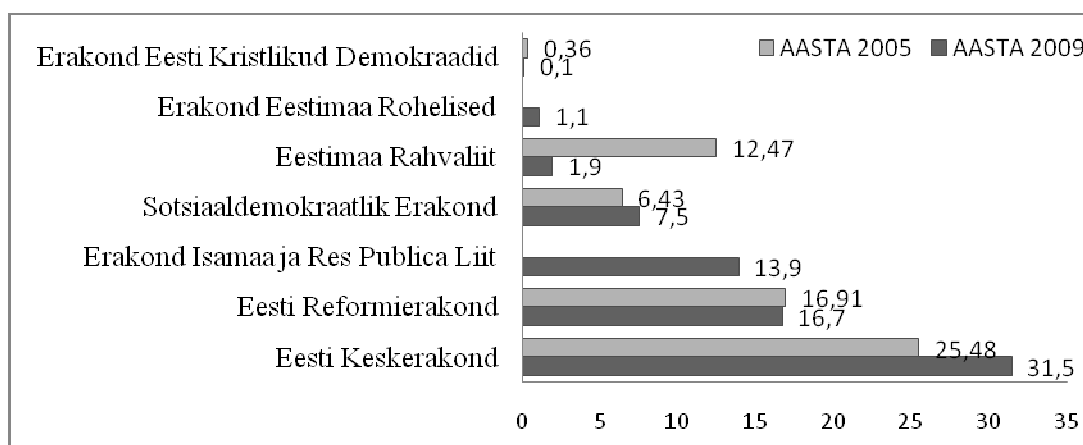
6.2. Mis ohtudega (lisaks sõjale) tuleb arvestada tänapäeva riigikaitstes? Nimetage kaks. 2 p

1) _____

2) _____

7. Kohalike omavalitsuste volikogude valimised.

Eesti erakondade valimistulemused kohalike omavalitsuste volikogude valimistel üle Eesti aastatel 2005 ja 2009

<http://www.vvk.ee/varasemad/kov09/erakonniiti.html>

7.1. Mis erakond sai kohalike omavalitsuste volikogude valimistel võrreldes 2005. aastaga kõige rohkem hääli üle Eesti juurde? 1 p

7.2. Mis erakond kaotas kohalike omavalitsuste volikogude valimistel üle Eesti kõige rohkem hääli võrreldes 2005. aasta valimistega? 1 p

7.3. Mis on teie arvates selle erakonna toetuse kaotuse põhjus? 1 p

8. Põhiseaduslik valitsemine Eestis.

8.1. Kuidas on Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt võimalik muuta põhiseaduse I peatükki ?
1 p

8.2. Leidke põhiseaduse abil, kas väited on õiged (+) või valed (-). Märkige tabelisse, milline põhiseaduse paragrahv (PS §) kinnitab teie vastust. 4 p

Punkti saab iga õige rea eest.

	+/-	PS §
1. Eesti Vabariigi presidendil on õigus välja kuulutada sõjaseisukord.		
2. Eesti Vabariigi president võib süüdimõistetule armu anda.		
3. Eesti Vabariigi valitsus valib Eesti Vabariigi presidendi.		
4. Eesti Vabariigi presidendil on õigus välja kuulutada seadused.		

8.3. Kellele lähevad Eesti Vabariigi presidendi ülesanded, kui president ei saa oma ülesandeid ajutiselt täita? 1 p

8.4. Nimetage valitsuse üks sisepoliitiline, üks välispoliitiline ja üks majanduspoliitiline ülesanne. 3 p

1) Sisepoliitiline ülesanne: _____

2) Välispoliitiline ülesanne: _____

3) Majanduspoliitiline ülesanne: _____

9. Valimised Eestis. 5 p

9.1. Mida tähendab valimiste regulaarsus Eestis? Vastake ühe näite abil. 1 p

9.2. Aastal 2011 valitud XII riigikogu erakonnad. 2 p

1) Riigikogu koalitsioonierakonnad on: _____

2) Riigikogu opositsioonierakonnad on: _____

9.3. Aastal 2010 kerkis Eestis küsimus valimisea langetamisest 16. eluaastale. Esitage üks pooltargument ja üks vastuargument valimisea langetamisele. 2 p

Pooltargument: _____

Vastuargument: _____

10. Eesti kohtusüsteem. 2 p

Mis ülesanded kuuluvad järgmiste kohtute pädevusse? Märkige õige vastus tabelisse.

4 õiget – 2 p, 2–3 õiget – 1 p

Vastusevariandid:

1. avalik-õiguslikest suhetest tekkinud vaidluste ja muude haldusasjade esmane lahendamine
2. tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasjade esmane läbivaatamine
3. põhiseaduslikkuse järelevalve
4. apellatsioonikaebuste läbivaatamine

Kohtud	Ülesanne (<i>numbriga</i>)
Maakohus	
Halduskohus	
Ringkonnakohus	
Riigikohus	

11. Riik ja valitsemine. 9 p

11.1. Grupeerige poliitilised režiimid, riigivalitsemise ja riigikorralduse vormid. Kandke tabelisse märksõna ees olev number. 5 p

9 õiget – 5 p, 7–8 õige – 4 p, 5–6 õiget – 3 p, 3–4 õiget – 2 p, 1–2 õiget – 1 p

Poliitiline režiim	Riigivalitsemise vorm	Riigikorralduse vorm

1. unitaariik	4. föderaalriik	7. vabariik
2. demokraatia	5. autoritarism	8. diktatuur
3. monarhia	6. totalitaarne riik	9. konföderatsioon

11.2. Eesti riigi võimuinstitutsioonid. 3 p

Täitke tabel Eesti Vabariigi näitel.

6 õiget – 3 p, 4–5 õiget – 2 p, 2–3 õiget 1 p

Institutsioon	Ülesanne	Võim
1.	1.	1. Kõrgeim kohtuvõim
2. Riigikogu	2.	2.
3.	3. Viib ellu riigi sise- ja välispoliitikat	3.

11.3. Kas nõustute väitega, et riigiametnike arvu vähendamiseks peab osa riigi ülesandeid delegerima erasektorile? Põhjendage oma vastust. 1 p

Pigem jah _____ Pigem ei _____

Põhjendus: _____

12. Valimised 8 p

12.1. Nimetage kaks valimiste funktsiooni. 2 p

- 1) _____
- 2) _____

12.2. Märkige tabelisse ristiga (+), missugused tunnused iseloomustavad riigikogu ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimisi Eestis. Mõni tunnus võib esineda mõlemal juhul. 5 p
10 õiget vastust – 5 p, 8-9 õiget – 4 p, 6-7 õiget – 3 p, 4-5 õiget – 2 p, 3-2 õiget – 1 p

Valimiste korraldus	Riigikogu	Kohaliku omavalitsuse volikogu
Osalevad ainult Eesti kodanikud		
Kasutatakse proportsionaalset valimissüsteemi		
Kasutusel on ainult avatud valimisnimekirjad		
Valimiskünnis on 5 %		
Osalevad üksikkandidaadid, erakonnad ja valimisliidud oma nimekirjadega		
Valimised toimuvad iga nelja aasta järel		
Eesti on jagatud 12 valimisringkonnaks		

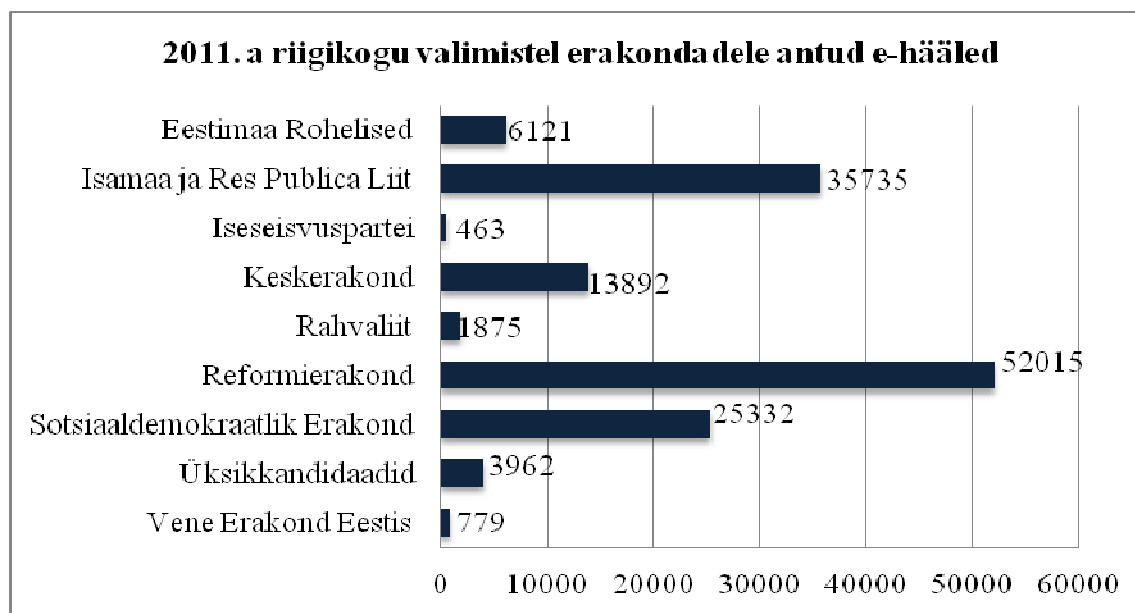
12.3. Põhjendage ühe argumendiga, miks kasutatakse Eesti esinduskogude valimistel valimiskünnist. 1 p

13. E-hääletus 5 p

13.1. 2011. a osales riigikogu valimistel 575 133 kodanikku, neist 140 846 osales e-hääletamise kaudu. Mitu protsenti moodustavad e-hääled valimistel antud häälest? Tähistage õige vastusevariant ristiga (+). 1 p

- 1) 24% _____ 2) 51% _____ 3) 10% _____ 4) 72% _____

13.2. Vastake allika andmete põhjal. 2 p

<http://live.valimised.err.ee/?c=1&id=225434>

Mis erakond sai 2011. a valimistel kõige rohkem e-hääli:

- 1) riigikokku pääsenud erakondadest: _____
- 2) riigikokku mittepääsenud erakondadest: _____

13.3. Esitage e-hääletusele üks pooltargument ja üks vastuargument. 2 p

Poolt: _____

Vastu: _____

14. Riigivõimu teostamine 5 p

14.1. Riigikogu töö 2 p

1) Mitu häält on riigikogu koosseisu häälteenamus?

2) Millal jõustub riigikogus vastu võetud ja Vabariigi presidendi poolt välja kuulutatud seadus?

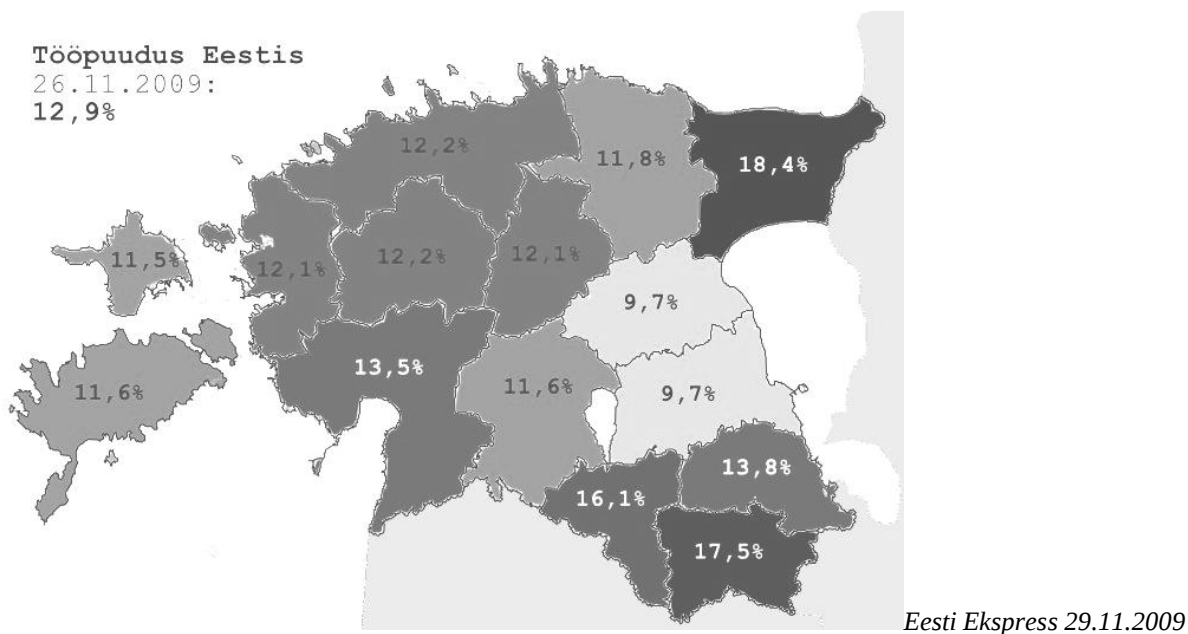
14.2. Kellele kuulub Eestis kõrgeim täidesaatev võim? 1 p

14.3. Nimetage riigikontrolli peamine ülesanne. 1 p

III. Ühiskonna majandamine. Maksud

1. Tööpuudus maakonniti.

Tööpuudus Eestis seisuga 26. november 2009, Eesti keskmine 12,9%

1.1. Vastake allika põhjal.

1) Nimetage kaks kõige suurema tööpuudusega maakonda Eestis. 2 p

a) _____

b) _____

2) Nimetage kaks kõige väiksema tööpuudusega maakonda Eestis. 2 p

a) _____

b) _____

1.2. Nimetage kaks võimalust, kuidas riik saaks tööpuudust vähendada. 2 p

1) _____

2) _____

2. Inflatsioon.

2.1. Mis on inflatsioon? 1 p

2.2 Kas inflatsioon on tarbijale kasulik või kahjulik? Põhjendage oma arvamust. 1 p

Pigem kasulik _____

Pigem kahjulik _____

Põhjendus: _____

3. Riigieelarve ja maksud.

2010. aasta eelarve tulude maht on ligikaudu 84,5 miljardit krooni ja kulude maht

89,7 miljardit krooni.

<http://fin.ee/index.php?id=99173>

3.1. Kas Eesti 2010. aasta riigieelarve on tasakaalus? 1 p

(Punkti saab koos selgitusega)

Jah on _____ Ei ole _____

Selgitus: _____

3.2. Kes koostab riigieelarve seaduse eelnõu? _____ 1 p

3.3. Kes võtab vastu riigieelarve? _____ 1 p

3.4. Kirjutage tabelisse kaks otsest ja kaks kaudset Eesti riigieelarvesse laekuvat maksu. 2 p

Otsesed maksud	1)	2)
Kaudsed maksud	1)	2)

3.5. Kuidas nimetatakse Eestis kehtivat tulumaksusüsteemi? 1 p

3.6. Iseloomustage Eesti tulumaksusüsteemi maksustamise põhimõtet. 1 p

3.7. Kas pooldate progressiivse tulumaksu kehtestamist Eestis? Tõmmake sobivale vastusele joon alla ja põhjendage oma seisukohta. 1 p

Pigem pooldan

Pigem ei poolda

Põhjendus:

4. Laenud.

4.1. Viimastel aastatel on Eesti turule tulnud uus laenuvõimalus, mida tuntakse SMS-laenu nime all. Nimetage kaks ohtu, mis võivad kaasneda SMS-laenuga. 2 p

1) _____

2) _____

5. Tootmisressursid. 4 p

5.1. Lisage tabelisse iga tootmisressursi ehk tootmisteguri kohta kaks näidet. 3 p

6 õiget – 3 p, 4–5 õiget – 2 p, 2–3 õiget – 1 p

Tootmistegurid	Näited	
Loodusressursid	1.	2.
Inimkapital	1.	2.
Kapital	1.	2.

5.2. Mis majandusressurssi kasutatakse Eestis teie arvates kõige ebaratsionaalsemalt? Põhjendage oma arvamust. 1 p

Ressurss: _____

Põhjendus: _____

6. Maksud. 4 p

6.1. Riiklikud ja kohalikud maksud . 3 p

6 õiget – 3 p, 4-5 õiget – 2 p, 2-3 õiget – 1 p

Paigutage maksud (numbritega) õigesse lahtrisse: 1 – aktsiisid, 2 – mootorsõidukimaks, 3 – tulumaks, 4 – parkimistasu, 5 – käibemaks, 6 – sotsiaalmaks.

Riiklikud maksud (nr)	Kohalikud maksud (nr)

6.2. Eestis kehtiv tulumaksumäär on väiksem kui Euroopa Liidu riikides keskmiselt. Kas teie arvates peaks Eestis tulumaksumäära tõstma? Põhjendage seisukohta ühe argumendiga. 1 p

Pigem jah _____ Pigem ei _____

Põhjendus: _____

7. Kohalike omavalitsuste tulubaas. 4 p

7.1. Nimetage kaks riiklikku maksu, mis tervikuna või osaliselt laekuvad kohalikku eelarvesse. 2 p

1) _____

2) _____

7.2. Nimetage kaks kohalike maksude seaduse alusel kohalike volikogude kehtestatavat maksu. 2 p

1) _____

2) _____

8. Laenud. 7 p

8.1. Viimastel aastatel on Eesti turule tulnud uus laenuvõimalus, mida tuntakse SMS-laenu nime all. Nimetage kaks ohtu, mis võivad kaasneda SMS-laenuga. 2 p

1) _____

2) _____

8.2. Millal on laenuvõtmine õigustatud ja millal mitte? Selgitage mõlemat seisukohta ühe näitega. 2 p

1) Laenuvõtmine on õigustatud: _____

2) Laenuvõtmine ei ole õigustatud: _____

8.3. Mis on laenu käendamise riskid? Tooge üks näide. 1 p

8.4. Avage mõistete sisu: 2 p

1) laenuintress – _____

2) inflatsioon – _____

9. Hõive majandussektorites ja palgad. 4 p

Tegevusala	Keskmine brutopalk kroonides, 2010. a II kvartal
Programmeerimine	30 839
Finantsteenused	23 581
Juriidilised toimingud	22 752
Metsamajandus	19 819
Ehitus	16 417
Paberitootmine	14 646
Tegevusalad kokku	13 942
Tervishoid	13 676
Haridus	13 651
Majutus	11 202
Põllumajandus	10 592

Koorits, V. IT-vallas makstakse ülekaalukalt suurimaid palkasid. Postimees 27. 09. 2010

9.1. Kui suur oli Eesti keskmine brutopalk 2010. a II kvartalis? 1 p

9.2. Tabelis on esitatud tegevusalal makstav brutopalk. Mida tähendab mõiste netopalk? 1 p

9.3. Kirjutage tabeli igasse lahtrisse üks tegevusala, mis kuulub nimetatud majandussektorisse. 1 p

Hankiv sektor	Töötlev sektor	Teenindav sektor

9.4. Mehe keskmine brutopalk 2009. aastal oli 13 896 krooni. Kui palju sai ta keskmiselt netopalgana kätte? (Tähistage õige vastusevariant ristiga +). 1 p

1) umbes 10 900 krooni _____ 2) umbes 13 800 krooni _____ 3) 4350 krooni _____

10. Mis probleemid võivad ühiskonnas tekkida pikaajalise töötuse tõttu? 2 p

1) Riigile: _____

2) Üksikisikule: _____

11. Kas allpool nimetatud noored on töötud? Põhjendage. 2 p

1) 17-aastane gümnaasiumis õppiv noor.

On ametlikult töötu _____ Ei ole ametlikult töötu _____

Põhjendus: _____

2) 16-aastane nooruk lõpetas eelmisel kevadel põhikooli, aga edasi õppima ei läinud. Ta on kodus ning hoolitseb peamiselt väikese venna ning vanaema eest. Töötuna ta arvel ei ole. Tal on plaan lähitulevikus minna edasi õppima täiskasvanute gümnaasiumisse.

On ametlikult töötu _____ Ei ole ametlikult töötu _____

Põhjendus: _____

12. Väliskaubandus 4 p

Balti riikide väliskaubandus jaanuar–september 2011 (%).

Eksport		Eesti	Läti	Leedu
	Eestisse	-	14,5	6,6
	Lätti	7,3	-	10,1
	Leetu	4,6	17,5	-
Import				
	Eestist	-	7,0	2,9
	Lätist	10,7	-	6,6
	Leedust	8,4	18,6	-

http://www.stat.ee/publication-download-pdf?publication_id=25600

12.1. Vastake tabeli andmetele tuginedes. 1 p

Kas Eesti väliskaubandusbilanss Lätiga oli positiivne või negatiivne? Põhjendage.

Positiivne _____ Negatiivne _____

Põhjendus: _____

12.2. Kas Eesti ekspordib Leetu rohkem kaupu ja teenuseid kui impordib? Põhjendage. 1 p

Impordib _____ Ekspordib _____

Põhjendus: _____

12.3. Mitu protsenti Eesti ekspordimahust hõlmavad Läti ja Leedu turud kokku? 1 p

12.4. Kas Eesti võib kehtestada Läti ja Leedu kaupadele tollimakse ja muid

kaubanduspiiranguid? Põhjendage. 1 p

Jah _____ Ei _____

Põhjendus: _____

13. Palgamuutused 2010.–2011. aastal 3 p

2011. aasta III kvartalis oli brutopalk 809 eurot kuus. Tõus võrreldes 2010. aasta III kvartaliga oli 6,6%. Samas tõusis 2011. aasta III kvartali reaalpalk võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 1,2%.

<http://www.stat.ee/pohinaitajad>

13.1. Mis kalendrikuud moodustavad III kvartali? 1 p

13.2. Miks oli vaadeldaval perioodil reaalsalga tõus oluliselt väiksem kui brutosalga tõus? 1 p

13.3. Selgitage, mille poolest erineb netopalk brutopalgast. 1 p

14. Elukallidus 5 p

14.1. Mida mõõdetakse tarbijahinnaindeksiga? 1 p

14.2. Kui palk tõuseb kiiremini kui kallinevad kaubad, kas siis ostujõud: 1 p

1) kasvab _____

2) jääb samaks _____

3) kahaneb _____

14.3. Nimetage kolm kaubagruppi, mis on maksustatud aktsiisiga. 3 p

1) _____

2) _____

3) _____

15. Igapäevane tarbimine ja pangandus 6 p

Reklaamiseaduse § 29 lõike 2 kohaselt peab finantsteenuse reklaam sisaldama üleskutset tutvuda finantsteenuse tingimustega ning vajaduse korral konsulteerida asjatundjaga.

http://www.tka.riik.ee/public/Finantsteen._reklaamile_kehtestatud_nouete_osas-01_07_2011_uus.pdf

15.1. Miks on teie arvates reklaamiseaduses selline säte? 1 p

15.2. Nimetage reklaami üks positiivne ja üks negatiivne mõju inimeste tarbimisele. 2 p

Positiivne: _____

Negatiivne: _____

15.3. Millises nimetatud pankades ei ole eraisikul võimalik avada arvelduskontot? Märkige õige variant ristiga (+). 1 p

1) Eesti pank ____ 2) Sampo pank ____ 3) Nordea pank ____ 4) Swedbank

15.4. Millist kasu ja milliseid riske toob kindlustusvõtjale kogumispensionikindlustus? 2 p

Kasu: _____

Risk: _____

IV. Indiviid ühiskonnas

1. Sooline võrdõiguslikkus.

Eesti Vabariik ühines ÜRO konventsiooniga naiste diskrimineerimise kõigi vormide kaotamise kohta 26. septembril 1991. Konventsiooni eesmärk on tagada võrdõiguslikkuse ja inimväärikuse põhimõtte austamine ning naiste ja meeste võrdne osalemine oma riigi poliitilises, ühiskondlikus, majandus- ja kultuurielus. Euroopa sotsiaalharta, millega Eesti on ühinenud, sätestab mees- ja naistöötajate õiguse saada võrdse töö eest võrdset tasu.

1.1. Mis sätteid võrdõiguslikkusest leiab Eesti Vabariigi põhiseadusest? Tooge üks näide koos paragrahvi numbriga. 1 p

§ _____

Näide: _____

1.2. Tooge näide rahvusvaheliste organisatsioonide õigusaktidest, millega tagatakse soolise võrdõiguslikkuse täitmine Eestis. 2 p

Akti nimetamine koos näitega annab punkti.

1) ÜRO

Õigusakt: _____

Näide: _____

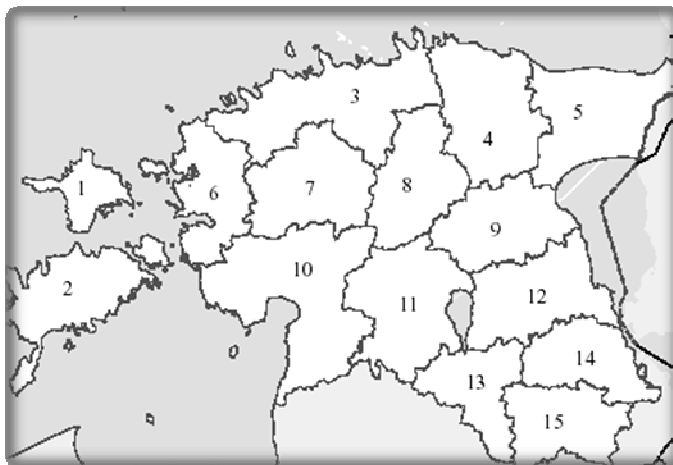
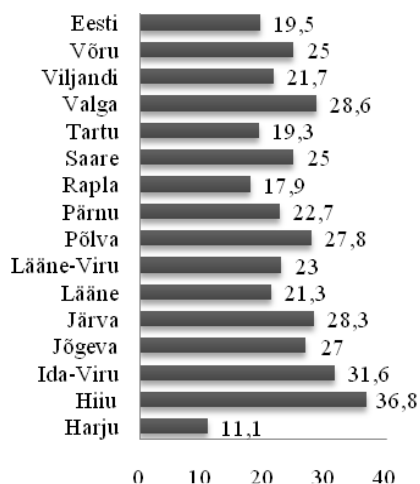
2) Euroopa Liit / Euroopa Nõukogu

Õigusakt: _____

Näide: _____

2. Suhteline vaesus maakonniti. Vastake allika põhjal.

Suhtelise vaesuse määr maakonniti 2007. a (protsentides)

<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>

2.1. Mis maakondades esineb suhtelist vaesust kõige rohkem? Nimetage kolm, alustades suurima näitajaga maakonnast, lisage juurde kaardil olev maakonna number. 3 p

1) _____, number kaardil _____

2) _____, number kaardil _____

3) _____, number kaardil _____

2.2. Mis maakondades esineb suhtelist vaesust alla Eesti keskmise? Nimetage kolm, alustades väikseima näitajaga maakonnast, lisage juurde kaardil olev maakonna number. 3 p

1) _____, number kaardil _____

2) _____, number kaardil _____

3) _____, number kaardil _____

3. Sotsiaalpoliitika.

3.1. Madal haridustase suurendab ohtu sattuda sotsiaalselt tõrjutute hulka. Põhjendage seda seisukohta. 1 p

Põhjendus: _____

3.2. Nimetage kaks sotsiaalset probleemi, mis iseloomustavad tänapäeva Eesti ühiskonda. 2 p

1) _____
2) _____

3.3. Kuidas saab Eesti riik sotsiaalsete probleemide lahendamisele kaasa aidata? Tooge ühe teie esitatud probleemi võimaliku lahenduse kohta näide. 1 p

3.4. Kirjutage üks pooltargument ja üks vastuargument pensioniea tõstmisele. 2 p

Pooltargument: _____

Vastuargument: _____

3.5. Nimetage kaks asjaolu, millest sõltub tulevikus teie pensioni suurus. 2 p

1) _____

2) _____

4. Sotsiaalne turvalisus 6 p

4.1. Mis on sotsiaalkindlustus? 1 p

4.2. Ravikindlustus 2 p

1) Täitke lünk. Eestis kehtib kohustuslik ravikindlustus, kuhu laekub raha _____-maksust.

2) Märkige ristiga, kas ravikindlustuseks maksab:

1. töötaja _____

2. tööandja _____

3. kohalik omavalitsus _____

4.3. Eestis ravikindlustus toimib solidaarsusprintsiiibil. Selgitage, mida see tähendab. 1 p

4.4. Ajutisi tööotsi tegeval isikul puudub ravikindlustus. Kas tal on Eestis võimalik saada tasuta vältimatut abi? Põhjendage oma otsustust. 1 p

Jah _____ Ei _____

Põhjendus: _____

4.5. Nimetage riikliku kindlustuse liik, mille eesmärgiks on töötuse korral tagada kindlustatule sissetuleku osaline kompenseerimine. 1 p

5. Eesti kodakondsus 2 p

2.1. Nimetage kaks Eesti kodakondsuse saamise võimalust.

1) _____

2) _____

6. Elanikkonna julgeolek 4p

Eesti riigikaitse on üles ehitatud totaalkaitse põhimõttel eesmärgiga kaitsta Eesti iseseisvust ja sõltumatust, tema maa-ala terviklikkust, põhiseaduslikku korda ning elanikkonna turvalisust.

6.1. Nimetage Eesti kaitseväge kaks ülesannet rahuajal. 2 p

1) _____

2) _____

6.2. Mis ülesandeid täidab Eesti ühiskonnas Kaitseliit? Tooge üks näide. 1 p

6.3. Mis ohtudega (lisaks sõjale) tuleb arvestada tänapäeva riigikaitstes? Nimetage üks oht. 1 p

V. Nüüdismaailma mitmepalgelisus

1. Energiajulgeolek.

Järgmisel nädalal allkirjastavad Euroopa riigid Ankaras lõpuks Euroopale üliolulise Nabucco gaasijuhtme lepingu. Gaasijuhe peaks tooma Kesk-Aasia gaasi Venemaad läbimata Euroopa tarbijateni. Projektis osalejate erimeelsuste tõttu aga on ehitamise algus veninud juba aastaid. Viimaseks takistuseks oli trassile jääva Türgi nõudmine saada gaasijuhtme enda pinnale lubamise eest vastutasuks 15% toru läbivast gaasist. Euroopa Komisjon kinnitas nüüd kokkuleppele jõudmist.

Postimees 06.07.2009

1.1. Mis on Nabucco lepingu peamine sisu? 1 p

1.2. Kuidas mõjutab riigi välispoliitikat energeetiline sõltuvus välismaistest monopolsetest tarnijatest? Selgitage. 1 p

1.3. Mis on Eesti peamised energeetikaprobleemid? Selgitage ühe näite abil. 1 p

1.4. Kas tuumajaama ehitamine Eestisse mõjutab Eesti julgeolekut? 1 p

Pigem jah _____ Pigem ei _____

Põhjendus: _____

2. Nüüdismaailma arengu vastuolulisus.

Autovaba päev 22. september

<http://www.vincentfung.ca/wordpress/wp-content/uploads/worldcarfreedays.jpg>

2.1 Millisele nüüdisaja probleemile juhib plakat tähelepanu? 1 p

2.2. Mis on plakati sõnumi eesmärk? Nimetage üks. 1 p

2.3. Kas tegemist on globaalse probleemiga? Põhjendage. 1 p

Pigem jah _____ Pigem ei _____

Põhjendus: _____

2.4. Mida on võimalik demokraatlikus ühiskonnas riigi- või omavalitsusvõimudel teha mootorsõidukite arvu piiramiseks linnaliikluses? Tooge kaks näidet. 2 p

1) _____

2) _____

2.5. Kas tuleks ära keelata reklaam, mis pakub kaupa, mille kasutamine saastab ja hävitab inimkonna püsimajäämiseks vajalikku keskkonda? Leidke mõlema seisukoha kaitseks üks argument. 2 p

Jah. Põhjendus: _____

Ei. Põhjendus: _____

3. Maailma religioosne mitmekesisus.

3.1. Mis religioonide sümboleid on kujutatud? 3 p

1) _____ 2) _____ 3) _____

3.2. Kas Eestis on riigikirik? Põhjendage oma seisukohta põhiseaduse abil. Märkige ka §. 1 p

Jah _____ Ei _____

Põhjendus: _____

§ _____

4. ÜRO aastatuhande arengueesmärgid aastaks 2015. 4 p

ÜRO aastatuhande arengueesmärgid

1. Vähendada sügavas vaesuses ja näljas elavate inimeste arvu poole võrra.
2. Saavutada üleilmselt alghariduse kättesaadavus. Tagada, et aastaks 2015 saavad kõik lapsed omandada alghariduse.
3. Edendada sugupoolte võrdõiguslikkust ja luua naistele enam eneseteostusvõimalusi. Tagada, et tüdrukutel oleks aastaks 2015 poistega võrdväärsed kooliskäimisvõimalused.
4. Vähendada vastsündinute ja laste suremust 2015. aastaks 2/3 võrra.
5. Vähendada sünnitusel või selle tagajärjel surevate naiste arvu 3/4 võrra.
6. Võidelda HIV/aidsi, malaaria jt haigustega, peatada levik aastaks 2015 ja hakata seda vähendama.
7. Kindlustada säästev keskkonna areng ja sealhulgas vähendada poole võrra nende inimeste osa, kellele ei ole kättesaadav puhas joogivesi.
8. Luua ülemaailmne partnerlusvõrk arengu edendamiseks.

<http://haridus.maailmakool.ee/?p=75>

4.1. Miks on ÜRO arengueesmärkide saavutamine arenenud riikide jaoks oluline? Põhjendage ühe argumendiga. 1 p

4.2. Missuguse ÜRO aastatuhande arengueesmärgi saavutamine on teie arvates kõige olulisem? Põhjendage. 1 p

Arengueesmärk: _____

Põhjendus: _____

4.3. Mis toetab ja mis takistab teie valitud ÜRO aastatuhande arengueesmärgi saavutamist? 2 p

1) Toetab: _____

2) Takistab: _____

5. Globaliseerumine. 4 p

Tooge globaliseerumise positiivse ja negatiivse mõju kohta üks näide ja põhjendage valikut.

Punkti annab nii näide kui ka valiku põhjendus.

1) Positiivne mõju: _____

Valiku põhjendus: _____

2) Negatiivne mõju: _____

Valiku põhjendus: _____

6. Euroopa rahvastik. 2 p

Mis probleemidega seisavad silmitsi riigid (nimetage üks probleem):

1) kus on ülerahvastatus _____

2) kus rahvaarv langeb _____

7. Euroopa migratsioonipoliitika. 2 p

Kas Euroopa Liit peaks muutma oma migratsioonipoliitika rangemaks? Esitage üks pooltargument ja üks vastuargument.

Pooltargument: _____

Vastuargument: _____

8. Keskkond. 3 p

Tooge näide, kuidas saab keskkonna probleemide leevendamisele kaasa aidata:

1) üksikisik _____

2) riik _____

3) rahvusvahelised organisatsioonid _____

9. Diskrimineerimine 3 p

9.1. Kas naiste ja tüdrukute diskrimineerimine on pigem arenenud riikide või arengumaade probleem? Põhjendage. 1 p

Pigem arenenud riikide _____

Pigem arengumaade _____

Põhjendus: _____

9.2. Selgitage väidet, et ealine diskrimineerimine mõjutab negatiivselt 2 p

1) suhteid ühiskonnaliikmete vahel: _____

2) üldist majanduslikku arengut: _____

10. Humanitaarabi ja arengukoostöö 4 p

Arengumaadele antavale abile mõeldes kerkib silme ette sageli pilt toidukottidest näljastele, arstiabi, ajutised telklinnakud looduskatastroofide ohvritele või sõjapõgenikele. Eelnimetatud juhtudel ei ole enamasti tegemist arengukoostöö, vaid hoopis humanitaarabiga.

Kui arengukoostöö on aeglane protsess, mida võivad mõjutada poliitilised ja majanduslikud huvid ja mille eesmärgiks on saavutada sellised pikaajalised muudatused nagu vaesuse vähendamine ja arengumaade majandusliku ja sotsiaalse arengu soodustamine, siis humanitaarabi on kiireloomuline ja üldjuhul lühiajaline. „Humanitaarabi erineb teistest abiliikidest selle poolest, et tema ainsaks eesmärgiks on osutada hädaabi elude päästmiseks ja kaitsemiseks ning inimkannatuste ennetamiseks ja leevendamiseks vastavalt vajadusele olukorras, kus kohalikud abiandjad on juba ülekoormatud, võimetud või ei soovi tegutseda. Inimelude päästmise seisukohalt on kõige tähtsam valmisolek ja reageerimine kohalikul tasandil. /.../.“

<http://www.vm.ee/?q=node/9754>

10.1. Nimetage humanitaarabi ja arengukoostöö eesmärgid. 2 p

1) Humanitaarabi: _____

2) Arengukoostöö: _____

10.2. Tooge üks näide tegevustest või projektidest, mida võib käsitleda kui arengukoostööd. 1 p

10.3. Põhjendage, miks lisaks humanitaarabile on vajalik ka arengukoostöö. 1 p

11. Globaalprobleemid 2 p

	Ühiskonna vananemine				Maaailma ülerahvastumine				Keskkonna reostamine			
Manner	Aafrika	Aasia	Euroopa	Maailm	Aafrika	Aasia	Euroopa	Maailm	Aafrika	Aasia	Euroopa	Maailm
Ohu tase	0	2	2	2	2	3	1	3	0	3	1	2

3 – väga ohtlik 2 – murettekitav 1 – protsess on kontrolli all 0 – ohtu ei ole

<http://www.un.org/>

11.1. Otsustage allika põhjal, mis globaalne probleem on maailmas praegu kõige murettekitavam.

11.2. Valige tabelist üks piirkond ja selle üks probleem. Mis võib olla probleemi peamine põhjus?

Piirkond: _____

Probleem: _____

Põhjus: _____

12. Euroopa migratsioonipoliitika. 2 p

Poliitilised sündmused maailmas sunnivad senisest enam Euroopa Liitu, sh Eestit tegelema pagulaste ja varjupaigataotlejate probleemiga.

Kas Euroopa Liit peaks muutma oma migratsioonipoliitika rangemaks? Esitage üks pooltargument ja üks vastuargument.

Poolt: _____

Vastu: _____

VI. Rahvusvaheline suhtlemine

1. Euroopa Liidu (EL) institutsioonid.

Märkige tabelisse numbritega Euroopa Liidu institutsioonide ülesanded, kes institutsioonidesse kuuluvad ja keda institutsioonid esindavad.

1.1. Euroopa Liidu institutsioonide ülesanded. 3 p (5 õiget – 3 p, 4 – 3 õiget – 2 p, 2 – 1 õiget – 1 p)

1 - koostab seaduseelnõude ettepanekud

2 - hääletab ametisse Euroopa Komisjoni liikmed ja on õigus avaldada tervele Euroopa Komisjonile umbusaldust

3 - EL poliitika elluviimine ja eelarve täitmine

4 - EL õigusaktide vastuvõtmine; mitmes valdkonnas võtab ta neid vastu koos Euroopa Parlamendiga

5 - lahendab liikmesriikide, EL institutsioonide, ettevõtjate ja eraisikute õigusvaidlusi

Euroopa Liidu Nõukogu	Euroopa Komisjon	Euroopa Parlament	Euroopa Kohus

1.2. Kes institutsiooni kuulub? 2 p (4 õiget – 2 p, 3–2 õiget – 1 p)

1 - kohtunik igast liikmesriigist

2 - üks esindaja/volinik igast liikmesriigist, kelle nimetab liikmesriigi valitsus ja kinnitab Euroopa Parlament

3 - üks valitsuse esindaja/minister vastavalt arutuse all oleva küsimuse temaatikale igast liikmesriigist

4 - liikmesriikide kodanike valitud esindajad

Euroopa Liidu Nõukogu	Euroopa Komisjon	Euroopa Parlament	Euroopa Kohus

1.3. Keda või kelle huve esindab? 1 p

1 - Euroopa Liidu kodanike huve

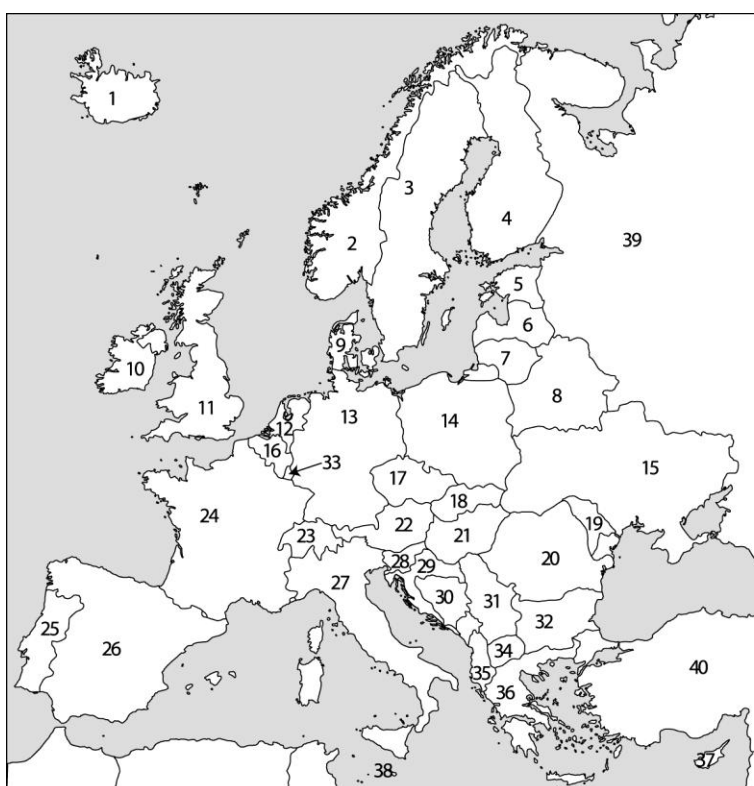
2 - liikmesriikide valitsuste huve

3 - Euroopa Liidu kui terviku huve

Euroopa Liidu Nõukogu	Euroopa Komisjon	Euroopa Parlament

2. Täitke tabel. Kirjutage vastavasse lahtrisse sobiva Euroopa riigi nimi. Võtke aluseks tabelis esitatud info ja kaart. 5 p (Iga õige rida annab ühe punkti)

	Euroopa Liit	Kasutusel on euro	Riigi nimi	Number kaardil
Vabariik	+	-		
Vabariik	+	+		
Vabariik	-	-		
Monarhia	+	+		
Monarhia	+	-		

3. Tänapäeva maailm ja julgeolek. Küberterrorism.

Küberrünnakuid tuleb teadvustada tegeliku, aktuaalse ja ülisuure ohuna demokraatlikele riikidele ja rahvastele. Küberjulgeolek peab kujunema NATO ja Euroopa Liidu tiheda koostöö prioriteediks.

Ene Ergma. Küberjulgeolekule teed rajades. Riigikogu Toimetised, 15, 2007

3.1. Mis on küberterrorism? 1 p

3.2. Miks peavad riigid ja rahvusvahelised organisatsioonid (nt NATO) ühendama jõud võitluseks küberterrorismiga? Põhjendage. 1 p

3.3. Mis ohtu kujutab riigile tema vastu suunatud küberrünnak? Tooge kaks näidet. 2 p

- 1) _____
- _____
- 2) _____
- _____
- _____

4. Eesti Vabariik rahvusvahelistes organisatsioonides ja ühendustes. 4 p

Jagage antud valiku hulgast tabelisse ülesannete või eesmärkide järgi organisatsioonide /ühenduste nimed (lühendid).

7 õiget – 4 p, 5–6 õiget 3 p, 3–4 õiget – 2 p, 1–2 õiget – 1 p

Valik: Euroopa Nõukogu (EN), NATO, Euroopa Liit (EL), OSCE, ÜRO, WTO, IMF

Ülesanne/eesmärk	Organisatsioon /ühendus
1. Rahvusvahelise rahu ja julgeoleku, inimõiguste ning rahvusvahelise koostöö tagamine ja majandusliku, sotsiaalse, kultuurilise ning humanse iseloomuga rahvusvaheliste probleemide lahendamine.	
2. Liikmelisus kindlustab riigile sõjalise julgeoleku, võimaldab tulemuslikult osaleda rahvusvahelises julgeolekukoostöös ja tagada riigi kaitse.	
3. Reguleerib riikide omavahelist kaubandust.	
4. Rahvusvahelise rahasüsteemi stabiilsuse tagamine.	
5. Inimõiguste kaitse ja edendamine ning nende rikkumise ennetamine. Inimõiguste rikkumistele annab õigusliku hinnangu Euroopa Inimõiguste Kohus.	
6. Tegeleb lisaks traditsioonilistele inimõigustele ka vabade valimiste ja demokraatia kaitsega. Inimõiguste kaitset ei vaadelda riigi siseasjana.	
7. Inimeste, kapitali, kaupade ja teenuste vaba liikumine liikmesriikide piires.	

5. Euroopa Liidu kodakondsus. 3 p

5.1. Kes on Euroopa Liidu kodanik 1 p

5.2. Märkige tabelis, kes on Euroopa Liidu kodanikud. Õige (+) ja vale (-). 2 p

4 õiget – 2 p, 2–3 õiget – 1 p

1. Malta Vabariigi kodanik	
2. Ukraina Vabariigi kodanik	
3. Poola Vabariigi kodanik	
4. Türgi Vabariigi kodanik	

6. Ühinenud Rahvaste Organisatsioon. 2 p

6.1. Kes on ÜRO peasekretär? Tähistage õige vastusevariant (+). 1 p

- a) Kofi Annan _____
- b) Ban Ki Moon _____
- c) Jose´ Manuel Barroso _____
- d) Fog Rasmussen _____

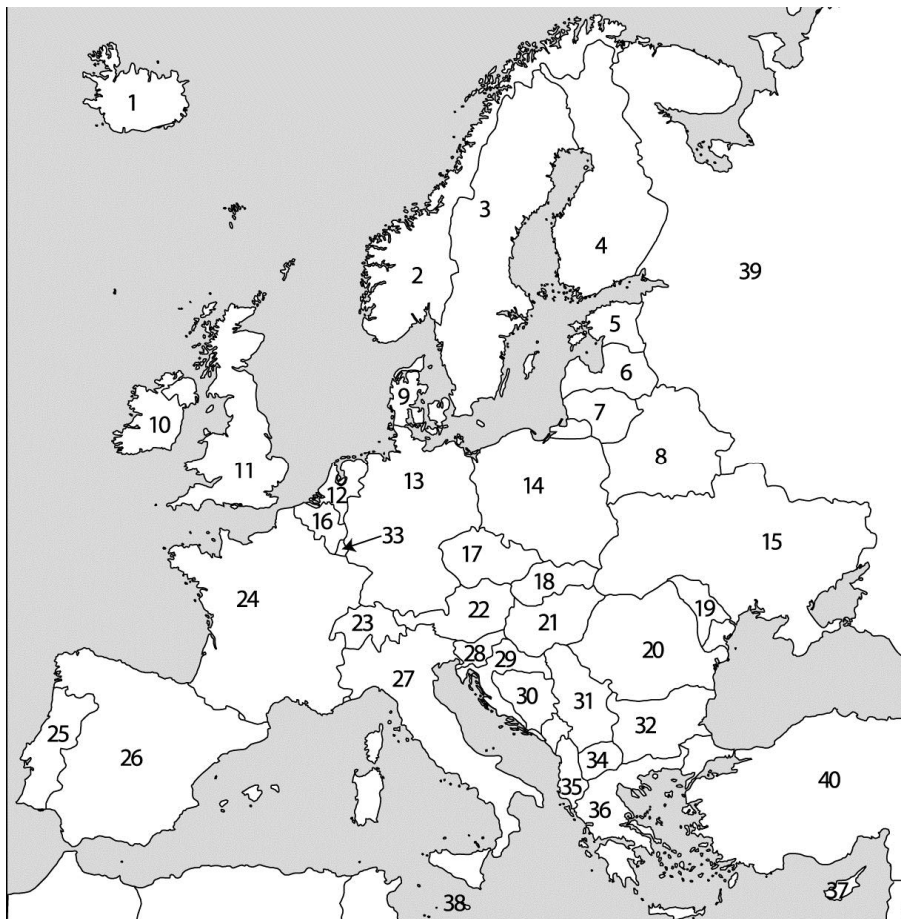
6.2. Maailmas on erinevaid arvamusi ÜRO vajadusest ja võimalustest. Ühed leiavad, et ÜRO on väga tõhus organisatsioon, mis suudab lahendada konflikte ning kaitsta inimõigusi. Teised, vastupidi, kahtlevad ÜRO vajaduses ja tõhususes. Kas ÜRO on vajalik? Põhjendage oma arvamust ühe argumendiga. 1 p

Pigem jah _____ Pigem ei _____

Põhjendus: _____

7. Euroala riigid. Töö kaardiga. 5 p

Leidke tabelis need viis riiki, mis on liitunud ühisraha euroga. Märkige nende riikide järele number kaardilt. Ärge märkige teistele riikidele numbreid!

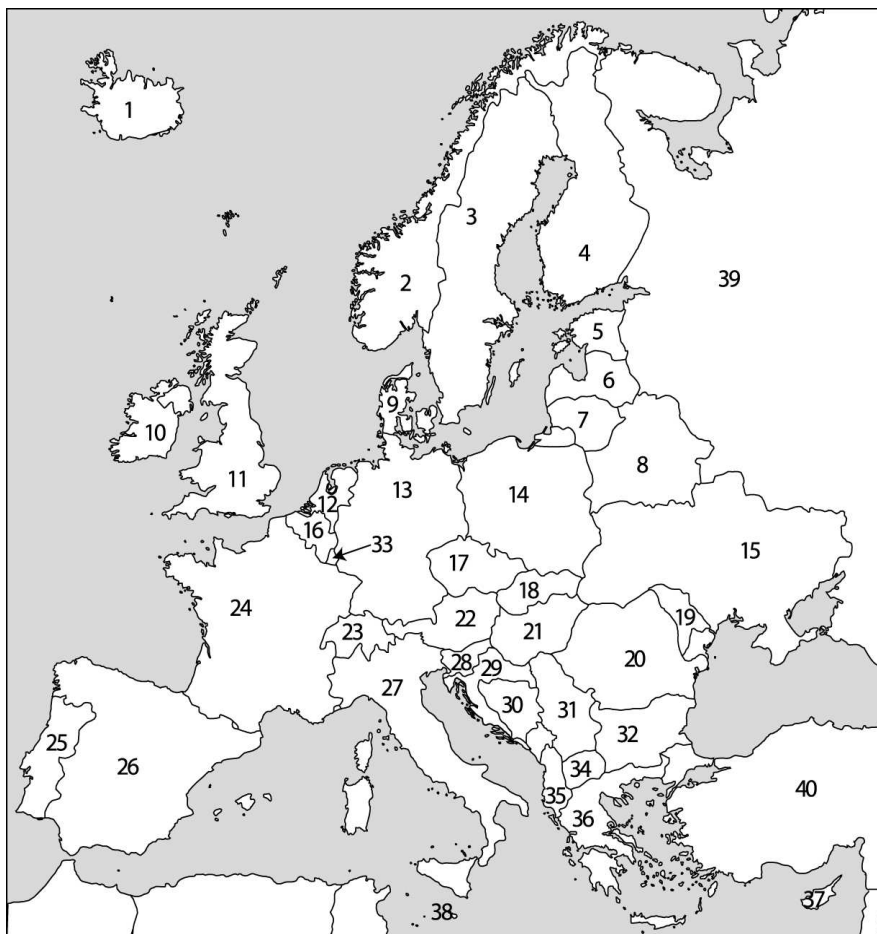

EL-i riik	Euroga liitunud riigi number kaardil	EL-i riik	Euroga liitunud riigi number kaardil
Hispaania		Poola	
Kreeka		Taani	
Leedu		Läti	
Ühendkuningriik		Iirimaa	
Belgia		Soome	

8. Euroopa Liit. Töö kaardiga. 5 p

Märgige tabelis toodud kirjelduste järele riik ja selle number (nr) kaardilt.

10 õiget – 5 p, 8-9 õiget – 4 p, 6-7 õiget – 3 p, 4-5 õiget – 2 p, 3-4 õiget – 1 p

Kirjeldus	Riik	Riigi nr kaardil
Euroopa Liidu kandidaatriik, saareriik.		
Euroopa Liidu liikmesriik, asub Skandinaavia poolsaarel, ei kuulu NATOsse, käibel on rahvusvaluuta.		
Euroopa Liidu liikmesriik, 2011. a võttis käibelev euro.		
Euroopa Liidu liikmesriik, mille võlakriis mõjutab kõige enam euroala finantssektorit.		
Euroopa Liidu liikmesriik, mille pealinnas asuvad Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni peahooned.		

9. Euroopa Liit 3 p

Otsustage, kas väide on õige (+) või vale (-).

6 õiget – 3 p, 4-5 õiget – 2 p, 2-3 õiget – 1p

Väide	+/-
Euroopa Liidul ei ole oma sõjaväge.	
Eesti on olnud Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariik.	
Euroopa Kohtu otsused on lõplikud, neid ei saa ühegi liikmesriigi kohtusse edasi kaevata.	
Euro on käibel kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides.	
Kõik Euroopa Liidu liikmesriikide alalised elanikud omavad Euroopa Liidu kodakondsust.	
Euroopa Komisjoni volinikud esindavad oma riiki.	